han brukar icke i samma inskrift använda båda runformerna. — I U 207 och 208 ristar han i båda fallen **stina**, medan han annars ofta tecknar *æi*, även i detta ord, med **ei** (se U 74). **eftʀ** är den hos honom vanliga skrivningen. För ʀ brukas ofta **r**. I **þisa stina** har Visäte den ordföljd, som i regel möter i hans inskrifter. Verbet »låta» står hos honom ofta i presens. Sk har formen av ett kort lodrätt streck, med undantag för ett sk, som utgöres av ett kors; exempel finnas i hans signerade ristningar på att han brukar båda sk-typerna. I U 208 förekommer även ett horisontellt streck som sk, se ovan. U 74 har Visäte också signerat på korsarmarna. (Jfr E. Brate, *Svenska runristare*, s. 74; von Friesen behandlar Visätes stil i *Upplands runstenar*, 1913, s. 63 f.).

På grund av att dessa stenar äro ovanligt små, gör Visätes karakteristiska ornamentik här ett något förkrympt intryck. Ristningen skulle ha krävt en större yta för att komma till sin rätt.

209. Veda, Angarns sn.

Pl. 131.

Litteratur: D 2: 116. G. O. Hyltén-Cavallius, Brev till Bror Emil Hildebrand ½ 1863 (ATA); R. Dybeck, Berättelse för år 1868 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 10; S. Bugge och E. Brate, Runverser (ATS 10), s. 340; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA), Sverges runinskrifter (1922), s. 69, Svenska runristare (1925), s. 12; O. von Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 53; Oscar Montelius, Svenska runstenar om färder österut (i: Fornvännen 1914), s. 101; F. Braun, Das historische Russland im nordischen Schrifttum des X.—XIV. Jahrhunderts (i: Festschrift für Eugen Mogk, 1924), s. 164; S. B. F. Jansson, Runhällen vid Veda (i: På skidor 1939, s. 286 f.).

Äldre avbildningar: Teckning »gjord af en alldeles oöfvad Runläsare» (ATA); Dybeck, D 2: 116 (även hos Montelius a. a.); Brate foto 1904 (ATA); Jansson foto 1938 (ATA); C. Claesson foto (hos Jansson a. a.).

Runhällen är inhuggen i en brant sluttande berghäll, ungefär 125 m. VNV om Veda gård, 6 m. V om ängen och 16 m. N om den väg, som från gården går i västlig riktning. I skogsbacken bakom hällen är ett gravfält.

Första gången hällen omnämnes är i ett brev (1. februari 1863) från G. O. Hyltén-Cavallius till riksantikvarien Bror Emil Hildebrand. G. O. Hyltén-Cavallius skriver: »Då man hittills, så vidt jag har mig bekant, icke funnit Run-inskrifter inhuggna i klippor och fasta berghällar, torde det för Tit. samt för K. Antiquitets- o. Witterhets-Akademien måhända vara af något intresse att erfara, det en sådan, *hittills okänd* runskrift förekommer å ett *sluttande berg* å gården Weda, i Angarns socken af Roslagen, blott omkring 2 ½ mil ifrån Stockholm. För att förvissa mig om uppgiftens tillförlitlighet, har jag genom en alldeles oöfvad runläsare låtit taga en afritning af den nämnde runskriften, hvilken afskrift jag har äran innesluta. K. Akademien behagade sjelf deraf kunna döma, om den ifrågavarande run-slingan möjligen förtjenar att af sakkunnig person granskas och noga aftecknas, för att sålunda tjena såsom bidrag till vårt lands Runologi.»

Under sådana omständigheter är det anmärkningsvärt, att Dybeck i berättelsen för år 1868 skriver: »Vid en af dem (hednagravarna) fann jag en märkvärdig hittills obekant runhäll med fullständig inskrift, hvilken finnes afritad i årets Runhäfte.» Dybeck uppger (D 2: 116) som nyfunnen »en runristad berghäll bland hednagrafvar i så kallade Fårfällan, en bergig mindre beteshage vester om Veda gård».

Höjd 0,90 m., bredd 1,82 m. Ristningen är i stort sett väl bevarad; endast ormhuvudet har skadats. Ristningslinjerna äro relativt grunda, vilket föranlett Hyltén-Cavallius att på den »oöfvade runläsarens» avritning anteckna: »Runorna så lätt inhuggna i berget, att de blott vid klart väder framträda fullt tydligt.»

Inskrift:

þurtsain × kiarþif × tiʀ irenmunt × sun sin aukaubti þinsa bu × auk × aflaþi × austr × i karþum
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

Þorstæinn gærði æftiʀ Ærinmund, sun sinn, ok køypti þennsa by ok aflaði austr i Garðum.

»Torsten gjorde [minnesvården] efter Ärnmund, sin son, och köpte denna gård och förvärvade [rikedom] öster ut i Gårdarike.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk. 5 **s** har formen ᛋ; i 20 **r** är bst:s nedre del skadad genom flagring. 21 **e** är osäkert; efter 32 **n** finnes en fördjupning i stenytan, som möjligen är spår av ett sk. — Teckning 1863 (ATA): 21 **i**, 35 **a**; runorna 48—50 ha överhoppats; 63 **k** har ej observerats. — Dybeck: Sk efter 15 **f** saknas; 21 **i**; sk efter 47 **u** saknas. — Brate: 5 **s** uppfattas som ᛋ; sk efter 32 **n** (uppfattas som en punkt); sk efter 47 **u** saknas i anteckningarna men syns på bilden.

Skiljetecknen användas i denna inskrift på ett anmärkningsvärt sätt. I runföljden 9—18 **kiarþif × tiʀ**, där 14 **i** skall läsas två gånger, har sk placerats efter 15 **f**. I den sats, som bildas av runorna 33—47 **aukaubti þinsa bu**, där 35 **k** skall dubbelläsas, förekomma inga sk, medan däremot i den avslutande satsen — runorna 48—68 — sk ha utsatts på vanligt sätt. Denna sista mening har med all sannolikhet en avsiktligt poetisk form, vilket redan påpekats i *Runverser* (s. 341):

*ok **a**flaði*
***a**ustr i Garðum.*

I namnet *Þorstæinn* har ristaren kastat om **s** och **t**. En liknande felristning förekommer visserligen flerstädes, men det torde ej finnas anledning att med Carl Säve tro, att detta beror på växlande uttal. »*Tsain*, för *stain*, liksom *tsin*, för *stin*, tyckes icke bero på felristning, utan på vexlande uttal, då man finner detsamma på runstenar både i Jämtland, Lilj. 1085, och i Östergötland, Lilj. 1117 och 1119» (*UFT* h. 3, s. 10). Anledningen till dessa skrivningar är väl att söka i att ristaren har misslyckats med ljudanalysen.

De båda namnen *Þorstæinn* och *Ærnmundr* förekomma även på en runhäll (U 360) vid Gådersta i Skepptuna sn, två mil fågelvägen N om Veda. Redan Dybeck (D 2: 152) identifierar de i dessa inskrifter förekommande personerna med varandra: »Sannolikt är denne fader Thorsten densamme som till sonen Ernmunds minne ristat den nyfunna runhällen vid Weda i Angarns socken.» v. Friesen konstaterar: »Denne Torsten var ursprungligen hemma i Gådersta i Skepptuna socken, där han till minne af sonen Ærinmund och fadern Gerbjörn utfört en med den nyssnämnda likartad ristning i fast berg», se nedan U 360.

Någon runristare med namnet *Þorstæinn* känner man icke till från några andra inskrifter, och Brate upptager honom ej bland svenska runristare. Om namnet *Ærnmundr* se U 15.

Bugge (*Runverser*, s. 341) anser det möjligt, »at Sönnen (ikke Faderen) skal forstaaes som Subject for **kaubti** og **aflaþi**. I saa Tilfælde maa oversættes: og han kjöpte, d. e. som kjöbte». Samma mening uttalar F. Braun: »ein Ærinmund (oder Þorstein, es bleibt unklar, ob sich das Verbum auf Vater oder Sohn bezieht) hat sich die Mittel zum Ankauf seines Gehöfts in Russland als Kaufmann oder Söldling erworben». Inskriftens formulering synes emellertid icke tillåta någon större tvekan. Det torde vara ganska säkert, att Torsten är subjekt till alla tre verben.

Verbet *kaupa* är eljest icke belagt i runinskrifter av denna karaktär. Huruvida skrivningen **kaubti** återger ett uttal *kaupti* eller *køypti* kan naturligtvis ej med säkerhet avgöras, se *Runverser*, s. 341.

Den gård som åsyftas i inskriften är naturligtvis *Veda* (*i Widha* $^{5}/_{10}$ 1392).

Verbet *afla* 'förvärva', förekommer ytterligare endast en gång i en runinskrift (L 729 Urlunda bro, Tillinge sn): *aflaði uti Grikkium arfa sinum.*

Uttrycket *austr i Garðum* förekommer i alldeles samma form på Turingestenen (Sö 338). Se f. ö. S. B. F. Jansson, *Runstenen i Stora Rytterns kyrkoruin* (i: *Västmanlands Fornminnesförenings årsskrift* 1941—1942), där en fullständigare redogörelse för uttrycket förekommer.

210. Åsta, Angarns sn.

Pl. 131, 132.

Litteratur: B 96, L 474, D 2: 117. J. Peringskiöld, F 1 5: 1 bl. 20, Monumenta 3, bl. 197; O. Celsius, SR 2, s. 93, 625; UFT h. 3 (1873), s. 9; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA), Svenska runristare (1925), s. 104.

Äldre avbildningar: Peringskiöld, teckning (i F 1 5: 1), träsnitt (i F 1 5: 1, Monumenta och B 96); Brate foto (ATA).

Ristningen finnes på en berghäll vid en landsvägsbro 225 m. V om Åsta, 8 m. N om landsvägen Angarns kyrka—Vallentuna kyrka. På hällens östra sida går ett dike, där förr Hackstabäcken runnit. Dybeck uppger, att ristningen »är i en klippa, som finnes invid en bäck i Åstads norra gärde, mot ängen». Ristningen är djupt huggen och väl bevarad. Övre delen av ristningsytan är nästan horisontal, medan den nedre delen sluttar 45° mot horisontalplanet. Ristningens nedre kant ligger två meter över dikets botten.

Ljusgrå granit. Höjd 1,53 m., bredd 1,40 m.

Inskrift:

finuiþr ᛁ auk ᛁ hulmkaiʀ ᛁ litu ᛁ kera ᛁ merki - at - hulmkut ᛁ faþur ᛂ sin ᛂ iþinui ᛁ at ᛁ bonta sin ᛁ
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

ybiʀ ᛁ iak
65 70

Finnviðr ok Holmgæiʀʀ letu gærva mærki at Holmgaut, faður sinn, Heðinvi at bonda sinn. Øpiʀ hiogg.

»Finnvid och Holmger läto göra minnesmärket åt Holmgöt, sin fader, och Hedenvi åt sin make. Öpir högg.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk. Detta har i regel formen av ett kort lodrätt streck; efter 31 **i** och efter 33 **t** äro de dock närmast horisontala, och efter 45 **r** och 48 **n** gå de snett ned åt höger. I 6 **þ** går bst ned till ramlinjen; i 7 **r** går bistavens översta led i den långa spricka, som löper genom ristningen. 15 **k** och 23 **k** äro ej stungna, medan däremot 24 **e** och 28 **e** äro tydliga; de äro stungna med korta tvärstreck. 38 **k** har huvudstavens övre del bevarad i kanten av en triangelformad flagring. Bst är också synlig i kanten av samma skada. 57 **b** är oskickligt hugget; 64 **n** har bst endast till höger om hst; 65 **y** är tydligt stunget; sk efter 68 **ʀ** är osäkert; 71 **k** är vändruna. — Peringskiöld: 65 **u**; sk saknas efter 68 **ʀ**. — Dybeck: sk saknas efter 7 **r**, 31 **i** och 68 **ʀ**.

Inskriftens anordning med slingan i tre ungefär lika stora ringar är typisk för Öpir. Korset är, som redan O. Celsius anmärker, »simpelt». Den sista runan vändes här av Öpir (jfr U 229).

Finnviðr är väl styrkt i runinskrifter, se Sö 190. Namnet *Holmgæiʀʀ* (nsv. *Holger*) är redan i runinskrifter ett vanligt namn, se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105, och Sö 210. Däremot är *Holmgautr* sällsynt. Namnet är ej belagt i medeltida källor men förekommer på en västmanländsk runsten (L 1005), där det skrives **hulmkoatr**.

Lika sällsynt är kvinnonamnet *Heðinvi*. Sammansättningar med *Heðin-* bilda namn som äro typiskt svenska (se Wessén a. a., s. 104). Även detta namn är endast känt från två inskrifter. Det andra belägget finnes på en runsten vid Gällsta i Vallentuna sn (U 231). Den runstenen